

11

כנרת

DISSERTATIO CHRONOLOGICA

De

Ætate Mundi,

Quam

In Inclÿta Academia VVittebergenſi,

Sub PRÆSIDIO

VIRI Plurimum - Reverendi, Ampliſſimi

atq; Excellentiſſimi

DN. ÆGIDII STRAUCHII,

S.S. Theol. Doct. Mathem. Infer. Prof. Publ.

nec non Historiarum Subſtituti

celeberrimi,

Dn. Patroni, Præceptoris ac Hoſpitiſ ſui

ſummè devenerandi

placida diſquiſitioni ſubjicit

ad diem 24. Decembr. 1712. *CLXII.*

in Auditorio Majori,

HENRICUS HIERONYMI,

WITTEBERGÆ,

Typis MICHAELIS Wendt.

58700 (18)

Q. D. B. V.

Ta cum tempore res comparata est, ut an encomio, an vituperio videatur dignius, inter Philosophos disputatum fuerit diutine. Neque enim Stoici tantum tempus commendarunt, ut omnium rerum normam & custodiam, sed & penes Aristotelem omnium rerum sapientissimum appellatur, quem titulum ideo gaudet potissimum, quod doceat quae incerta erant olim & rerum simul servet memoriam. Enimvero si quis adversarij indueret personam, de obscuritate ejus & quod essentia temporis difficulter definiatur, cum Augustino non tantum conquereretur: Quid ergo est tempus? Si nemo ex me quaerat, scio, si quaerenti explicare velim, nescio; Sed illud insuper commemoraret, tantam esse temporis edacitatem, ut consumat rerum memoriam & oblivionem, quam nihil doctrina inimicum est magis, infelici partu gignat. Non longius arcessemus ejus rei exempla; ipsa mundi, & temporis adeo, Epocham edocemur satis, quemadmodum in assignando antiquis rebus tempore, veritatem sectari, plenus periculi conatus sit, cui oneri in quoque succubuerint, qui e literariis operis praclarum meriti laudem sunt. Neque vero quod intricatum sit opus, deserendum statim vadimonium est, inquirendum potius, ut eruatur veritas. Cujus debiti nostri memores de vetustissimo tempore disputabimus quaedam, atque de scopulis tantum agemus hac vice, quibus quamplurimi AETATEM MUNDI e Codice Biblico scrutantes, impegerunt haecenus: Ut igitur nos veritatem assequamur feliciter, FAXIT DEUS!

L. IV. Phys.

L. XIV.
Conf.

2. Tim. III,
17.

Uranosc.
p. 108.
Medic. p. 158
de S. Script.
in rebus
Philosoph.
abusu.

Præter ea, quibus homo DEI redditur ἀέλιος οὐρανός, ἡ ἐξουσία τοῦ οὐρανοῦ, innumera in Codice Biblico occurrunt alia, quæ solidæ de rebus Philosophicis scientiæ avidos exercent valde: Nam ut quiescat terra, ut siderum moveatur exercitus, quæ occulta Imaginationis vis sit, dum colores aptat corporibus, uti Leoninum Imperii robur in Urfinam degeneraverit ferociam, & post fata varia, dum Pardi expresit formas, in beluinam abierit crudelitatem, (quò schemate summa illa orbis Imperia expresit Vates) & hujusmodi sexcenta alia, nemo melius, quam qui profitetur has artes, explicare poterit, gavisus testimoniò, quod omni exceptione certius est, & in quo tractando tanto religiosius versari Philosophus debet, quanto major est autoritas Ejus, quæ hæc literis signari voluit; Summa enim nobis videtur impietas, si quis cum *Redempto Baranzano*, *Vercellensi Congregat. Regularium S. Pauli Sacerdote*, *Renato Caribefio*, *Christophoro Wittichio*, aliisque Scripturæ Sacræ autoritatem uniformem esse neget, & ex adverso asserat, ministrorum DEI de rebus Philosophicis testimonia parum æstimanda, imò conceptus eorum è lumine rationis corrigendos esse. A qua profana sententia omnes, qui Sobriè philosophamur, alieni sumus, dum testimonia DEI reverenter suscipimus, nec latum unguem ab iis, quæ divinitus revelata nobis sunt, recedere audemus.

§. 2. Quod si igitur ea, quæ de Ætate Mundi è testimoniis virorum Θεοπύδων cognosci possunt, summatim colligere placeat, ita Numeri in abaco ordinandi erunt:

Elapsi sunt anni

<i>Ab origine mundi usq; ad diluvium</i>	1656.	<i>Gen. V, 3 seqq. c. VII, 6</i>
<i>Hinc usq; ad Abrahami nativit.</i>	292.	<i>Gen. IX, 11. seqq.</i>
<i>Ad vocationem ejus</i>	75.	<i>Gen. XII, 4.</i>
<i>Ad exitum Israelitarum ex Ægypto</i>	430.	<i>Exod. XII, 40. Gal 3, 17</i>
<i>Ad adificationē templi s. 4. Salomonis</i>	480.	<i>1. Reg. VI, 1.</i>
<i>ad Jeroboanum</i>	36.	<i>1. Reg. XI, 42.</i>

Ad finem

Ad finem annorum peccatorum domus

Israel

390. Ezech. IV, 5.

Ad solutionem captivitatis, detractis

scil. à 70. annis, annis 11. quod inter

Jechoniae captiv. & Zedekiam sunt

intercepti

59. Jer. XXIX, 10.

A condito mundo usq; ad solutionem 3418. captiv. Babyl. per
Cyrum.

A Cyro usq; ad annum secundum Darij

Nothi

110. ex historia profana.

A dinc usq; ad excidium postreius

490 Dan. IX.

Ab origine mundi usq; ad Excidium 4018. templi posterioris.

§. 3. Hactenus è Mosis & Prophetarum scriptis, quem-
dmodum annorum Mundi ponendus sit calculus, ad Excidii
usq; posterioris tempora, indicavimus, semet tantum in sub-
dium vocatis profanae historiae Scriptoribus. Notandi porrò
sunt, qui Scepticismo & Pyrrhonismo assveti, computum
etatis Mundi, qua partem priorem & Biblicam, incertum
reddere conantur. Uti autem eos, qui Sacri Codicis testi-
monia ignorantes, de Mundi origine absurdè fenserunt olim,
et hodiè sentiunt, parum moramur & secula illa ἀδηλον ἔστι Varro.
et hodiè iisdem relinquimus; ita dolemus, inter Christianos
veniri, qui Historiae Sacrae Scriptoribus manifestò fidem de-
gant. Neque enim putandum est, Rollenbadium tantum,
mendaciorum architectum pariter & censorem adversus hunc
computum objecisse quondam: *Nos later verum anni tempus, p. 16.*
quo quilibet Patriarcha antediluvianus genuerit. Non enim veri-
tile, uno eodemq; die omnes Patriarchas natos esse. Ergò precisa
summa numeratio nos later &c. Multò plures sunt, qui ad-
eundem canunt tibiam, & inter hos *Autor Chronologia mystica*
perit nuper, is enim in vindiciis pro sole Temporum &
Chronologia mystica, ex Septenario Creationis profluente
ipsit: *Quod haec supputandi ratio adeò exacta sit, ut non modo*
mensis vel mensis, sed etiam annus nullus superesse aut deesse possit, id

nemo prudens rerumq; intelligens affirmaverit; nisi ex his duobus
unum unà statuere velit: Aut uno eodemq; die anni revertentem
omnes Patriarchas natos; Aut ipsum Spiritum S. unius excessu
alterius defectu compensasse: illud absurdum, hoc incertum cu-
sit, necesse est aliquid in hac temporis designatione in ambiguo
manere. Etiam hanc ob causam, quia forma annorum, quae
Patres ante Diluvium usi fuerunt, nobis hodie prorsus incognita est.
Pleriq; Chronologi annos Patrum pro Julianis accipiunt, atq; in
hoc intervallum totum numerant. At si Patres anno Aegyptiaco
usi fuissent, ut nonnulli censent, abundaret calculus in annis Juli-
anis plusquam sesquianno. Deniq; quacumq; anni forma, omnes an-
nos pro praeis completis accipere est contra verissimam B. Aug-
ustini regulam, dicentis: Scripturam Sacram solere annos incho-
tos pro completis, vel contra, sapius usurpare. Quod cum nesci-
mus, ubi & quando fiat, necesse est aliquam calculi incertitudinem
hinc oboriri &c. Omnem deniq; pietatem Isaacus Peyrerius ex-
passe videtur, quando suum, è PræAdamitarum hypothese con-
positum Systema, ita auspiciatus est: *Conditio orbis Epochae*
non ducendam esse ab illo principio, quod vulgo figitur in Adam
naturalis est suspicio, omnibus insita cognitione rerum vel medi-
ocriter imbutis. Videtur enim altius & à longissime retroactis
culis petendum illud principium: tum ex antiquissimis Chalda-
rum rationibus, tum ex vetustissimis Aegyptiorum, Aethiopum
Scytharum monumentis, tum ex nupere detectis terrae machi-
partibus: tum ex regionibus illis incognitis, ad quas novissime per-
crebuit navigando pervenisse Batavos & quarum homines ver-
simile est, non fuisse ab Adamo propagatos &c.

Proem.

§. 4. Adversus hos & similes, calculum Biblicum crin-
nantes nos virorum Ἰσοπνύτων munit $\alpha\sigma\text{ῶν}$ Ἰσὸς . Quia en-
annos Patriarcharum, & qui secuti eos sunt, annotari vol-
Deus, nunquam persuadebit nobis, quicumq; id conabitur, ir-
tiles ad controversiam, de aetate mundi componendam, faci-
esse numeros, sive enim $\chi\epsilon\gamma\upsilon\tau\alpha\ \xi\epsilon\omega\varsigma$ Biblicae autorem non p-
tuisse, sive noluisse eum loqui perspicue asseras, neutrum v-
similiter facies; Prærogativum enim est divinum testimo-
um & omni exceptione certius ac liquidius. Et fuerit sa-
quadi

quædam dierum ac temporis in anno differentia, propterea
tamen totius intervalli, ratione annorum, certitudo minimè in-
fringenda est, nisi profanos quoque Scriptores, quos eadem
gravaret exceptio, & ita universam historiam, in dubium vo-
care velis. Sed & Stylus Scripturæ & Epôcharum connexio &
loca parallela, & contextus firmissima Scripturam interpre-
tandi adminicula sunt, quibus susq; deq; habitis, fatemur o-
mninò, dubia quædam alicui oriri posse. Neque Chronolo-
gorum de anno Patriarcharum disceptatio ullum reddat du-
bium; Jamdudum enim est, quod Eruditi de hâc hypothese se-
cum invicem consenserint, annos, quos in primo historiæ suæ
Libro Moses citat, aut Solares aut Lunæ-Solares, aut tales ta-
men fuisse, qui cum anno Solari & consequenter cum Juliano,
aliquando fecerint paria. Quæ Autorum concordia cui non
placet, is ad tractanda hæc studia minus se aptum esse, indicat,
docilem enim eadem postulant scrutatorem, non qui multi-
plicat lites, & ut reperisse videatur, non quod pueri in faba,
ingentem sæpe vexat chartam. Enimverò minimè omnium
nos eorum movet opinio, qui ob gentium quarundam fabulas
de Mosaicis numeris dubitant. Quod si enim infidelium deli-
ria locum invenirent, jam mundi æternitas asserenda esset, vel
homines fingendi *ωρεσσαντες*, de quibus Poeta:

Ante Jovem genitum terras habitasse feruntur

Arcades & Lunâ gens prior illa fuit.

ut taceam Augustinum, Plutarchum, Censorinum aliosq; jamdu-
dum annotasse, Gentilium *χρηνολογικαι*, de annis minoris
quantitatis intelligendam esse.

§. 5. Uti igitur illud certissimum est, de temporum inter-
vallis & ætate mundi adeò, multa & præclara Scriptores sacros
annotasse, ita de eo disquiritur maximè, utrum perfectum ali-
quod Chronologicum Systema, à Natali orbis ad Natalem Chri-
sti usq; & proxima huic tempora, in Sacris Bibliis habeatur,
ita ut non vocatâ in subsidium profanâ historiâ, annus Nativi-
tatis Christi, cum certo Epochæ mundanæ anno, adhibitis
tantum Veteris & Novi Testamenti Libris, ritè possit connecti
& ita de Mundi ipsius ætate decerni? De quo dubio, an satis
feliciter,

Ovid. L. II.
Fast.

Chron.

feliciter, ambigo, prolixè tamen, *Matthæus Beroaldus* egit, & tantam de laboribus suis vel ipse concepit fiduciam, vel ex eius mente scripserunt alii. ut in titulo libri sequentia legantur verba: *Habes his libris, LECTOR CANDIDE, temporum rationem, in qua explicanda plurimi laborarunt, sic expressam & demonstratam, ut de ea posthac nulla sit movenda questio. Quandoquidem certus & indubitatus Scriptura Sacra testimonis, singula que hic traduntur, ita sunt confirmata, ut nihil sentire, qui contra sentiant, videri possint.* In ipso verò Scripto, brevisimam se-
cus sentientes confutandi viam ostendit, quando de Historici Græcis ita sentit: *In Græca historia confusa sunt omnia ista tempora; Itaq; nec constat, de tempore belli Medici, neq; de tempore belli Peloponnesiaci, neq; certi quicquam affirmari potest de rebus Græcia ante Philippi Macedonis Imperium.* Similiter & iis, qui Historiam Persarum literis consignarunt, fidem derogat, & quod finxerint, qui nunquam fuerint Reges, *Cambysem* putat & *Darium Hytaspis* accusat. *Nos, inquit, quia ex Sacris literis priores novimus Persarum Reges, & posteriores novit Historiæ profana, hac de re statuere certius poterimus, quam aut Herodotus aut Josephus, aut Manetho vel Metasthenes, aut Ctesias, quibus rerum istarum fides peti solet &c.* Cœterùm summa capita hujus Chronici Biblici ordinantur hōc modō:

ad annum
M. 3501.

L. III. cap. 8.

L. II. c. 4.

Primum Seculū ab orbe condito usq; ad diluvium an. 1656.
Secundum, usq; ad discessum Abrahami ex Carris 427.
Tertium, usq; ad Legem promulgatam in Horeb 430.
Quartum, usq; ad templum Salomonicum 480.
Quintum, usq; ad captivitatem Babylonicam 408.
Sextum, usq; ad Cyrum & initium LXX. Hebdom. 70.
Septimum, usq; ad finē LXX. Hebd. & passionē Christi 490.

Summa annorum ab orbe condito usq; ad passionem Christi 3961.

§. 6. Neq; verò solus in hac, de Ætatis mundi computo sententia Beroaldus fuit, sed quamplurimos in hac sententiæ affectas habuit, inter quos *David Paræus* non tantum ex sol Scriptura accuratissimè conscriptum Chronicum, (hic titulu
Libr

Libri est) edidit, sed in Oratione quadam, de LXX. Hebdom.
dissentientes à se blasphemix cujusdam in Spiritum S. accusat.
Postquam enim præmiserat, Deum eandem curam habuisse Sacrae
Chronologiae à Babylonica captivitate, ad Christum usque,
quam habuit ab Exordio mundi ad Babylonicam captivitatem,
subjungit: *Qui hoc non concedunt, quomodo Spiritum S. negli-*
gentia, vel invidentia taciti non insimulent, viderint. Sed ut alios,
& antiquiores præsertim, taceam, edidit ante aliquot annos
M. Weinheimerus Salve Chronologicum, quod vocat, in quo
omnes Exoticos historiae Scriptores æternum valere jubet &
quasi Sacris Codicibus illata esset vis, eorundem defensorem
agere conatur: *Numquid à tam illustribus & perspicuis oraculis* p. 4.
confusa gentium historia me revocent? Absit. Scripturas scrutari
jubemur (præsertim in hoc negotio) non gentium lacunas; Scriptu-
ra enim perfecta est, Græcorum verò & aliarum gentium historia,
manca, mutila & imperfecta. Confusa est omnis antiquitatis apud
Græcos cognitio, relatione vanissimorum hominum sæpè nitens.
Quid confusam dico Græcorum historiam? Dubiam & suspectam
Græcorum fidem semper extitisse, quis est, qui nescit? Quotus quisq;
mediocriter versatus in Scriptorum Græcorum Historiis perpetuam
illorū contradictionem non animadvertit? Valeant igitur profani isti
autores, à quibus tum demum historicae veritatis testimonium, præ-
sertim in hac re desumemus, ubi in gratiam mutuo redierint. Nor-
ma veritatis est S. Scriptura, cui mens pia tuto acquiescere potest &
debet. Curiosus verò & sciolis ne tota Scriptura sufficiat. Hac ille.

§. 7. Aliam adhuc viam rem aggressus est *Jobannes Jacobus*
Hainlinus, quando Sacros & profanos Historicos, calculi mysti-
ci ope conciliare conatus est. Fingit enim tum intervalla alia
in Sacris Bibliis annotata, tum 70. annos captivitatis, talem
anni formam supponere, quæ è septenario numero orta sit, id
est, 343. dierum seu septem mensium, quorum singuli 49. diebus
absoluti fuerint, ita enim dum anni Sacri quantitas minuitur,
salvis historiis Exoticis, diu desideratam integram annorum
seriem, ab orbe condito, usq; ad ultimum Hierosolymorum
excidium, ex Sacra Scriptura colligi, adeoq; Vetus & Novum

Sol. Temp.
P. 45.

pervicaciam, indissolubili vinculo, connecti posse putat. Quæ
hiatus Chronologici expletio, in Scriptura Sacra post tempo-
ra captivitatis Babylonicæ à plerisque Chronologis deplorata,
ut auro contra cara nobis sit, loco citato monet.

§. 8. Quamvis autem nec veritati, nec integritati, vel per-
fectioni Scripturæ quicquam velimus detractum, nobis tamen
imaginari non possumus, Sententiam, quam sub pietatis Sche-
mate veteres & recentiores Beroaldistæ loco fundamenti po-
nunt, errorum expertem, nedum ut evitetur blasphemix cri-
men, instar cujusdam fidei articuli ab omnibus credendam es-
se. Alibi enim à nobis demonstratum est, nec à primo anno Cy-
ri Angelicas hebdomades inchoari, nec cum morte Salvatoris
nostri ullatenus finiri posse, quod non tantum indubitata &
cœlestibus characteribus firmata Regum Babyloniæ Chrono-
logiæ & imprimis Canonis Mathematici, è manuscripto exem-
plari Ptolomæi, quod habetur Londini, ab Overallo, Decano
quondam Ecclesiæ Paulinæ in Germaniam misso adversatur
hypothesis hæc, sed nec Angeli verbis faciat satis, in quibus
terminus à quo intervalli mystici, nominatur mandati (utiq;
eventu ipsò roborati,) exitus **לְהָשִׁיב וּלְבָנוֹת יְרוּשָׁלַיִם**
Terminus ad quem autem ejusdem intervalli exprimitur his
verbis: **וְהָעִיר וְהַקֹּדֶשׁ וְשָׁחִירָתָא עִם נְגִיד הַבְּנֵי וְקִצּוֹ**
מִלְחָמָה נְחָרְצָת שְׁמֹמֹרָתָא Civitatem ipsam
& sanctuarium per dei populus principis venturus, eritq; illius finis
in inundatione, & usq; ad finem belli precisa desolatio &c. Vacil-
lante autem hypothesi hæc, tota machina Beroaldini & Paræa-
ni Chronici, quod falso Biblicum inscribitur, ruinam minatur.
Frustra insuper dissensus profanæ historiæ Scriptorum ab ad-
versariis urgetur, neque enim is tantus est, quantum illi fin-
gunt, nec desunt adminicula, quorum ope Librariorum mendæ,
sicubi reperiuntur, quædam, emendari possunt. Calculi verò
mystici falsitatem perstrinximus alibi. Ut adeò certum mane-
at, Chronologiam Biblicam in continua serie, verum annum
Nativitatis Christi, & ita maximam ætatis mundi partem, ne-
quaquam ostendere, sed desinere in Cyro, in Dario autem in-
choari.

Dan. IX, 26.

hoari iterum, atque hoc intervallum è profana, quæ vocatur
 historia, determinandum esse. Verissimè Scaliger: *Actum In Elench.*
isset de Chronologia sacra, si absq; exoticis monumentis foret. Quod Prophetica
um Sapientissimi Scriptores, Tatianus, Clemens Alexandrinus, Ter-
ullianus, Africanus, Eusebius, aliq; animadverissent; omnino sine
Exotica Historia, intervalla Sacra deprehendi posse desperarunt.
 Dicatur igitur tumidis buccis, elatò superciliò, atrocem injuriam
 Spiritui S. fieri, si historia Sacra ab Exotica subsidium petat. Qua-
 si magna illa ignominia sit, si historia Exotica Sacra ancilletur!

§. 9. Postquam de certitudine & usu computi Sacri in
 controversia, ætatem mundi concernente, dictum est, diffici-
 lis de fide exemplarium Biblicorum oritur quæstio. Jamdu-
 lum enim est, quod de Codicum Ebræorum, & Græcorum dis-
 cordia conquesti Interpretes sint, & an numeri, qui in textu
 Hebræo extant hodie, an qui in Græca LXX. Interpretum ver-
 sione, an denique, qui à Josepho exprimuntur, genuini sint,
 certimè disputarint. Neque exiguum illud dubium est, quod
 parvi ducere quis posset; Ecce enim immanem differentiam,
 in qua ex parte Græcorum & Josephi consignanda, Clarissimi
 Dn. Isaaci Vossii secuti sumus exemplaria.

Elapsi sunt anni, secundum

	Hebræos.	LXX.	Josephum.
Gen. V. 3. Ab origine M. ad Sethum	130.	230.	230.
6. - Hinc ad Enochum	105.	205.	205.
9. - Hinc ad Cainan	90.	190.	190.
12. - - ad Mahaleel	70.	170.	170.
15. - - ad Jared	65.	165.	165.
18. - - ad Enoch.	162.	162.	162.
21. - - ad Methusalem.	65.	165.	165.
25. - - ad Lamechum.	187.	187.	187.
28. - - ad Noachum.	182.	188.	182.
VII, 6. - - ad diluvium.	600.	600.	600.
<hr/>			
Summa annorū ad diluvium	1656.	2262.	2256.

<i>Gen. XI, 11. A Diluvio ad Arphachsat.</i>	2.	2.	2.
<i>Hinc ad Cainan.</i>	0.	135.	135.
12. - - <i>ad Salah.</i>	35.	130.	13.
14. - - <i>ad Eber.</i>	30.	130.	130.
16. - - <i>ad Phaleg.</i>	34.	134.	134.
18. - - <i>ad Ragau.</i>	30.	130.	130.
20. - - <i>ad Serug.</i>	32.	132.	130.
22. - - <i>ad Nachor.</i>	30.	130.	132.
24. - - <i>ad Thara</i>	29.	79.	120.
26. - - <i>ad Abrahamum</i>	70.	70.	130.
<hr/>			
<i>Ab origine mundi usq; ad Abrahamum. 1948.</i>		3334.	3429.

*Dissert. de
Ætat. M.
c. VI.*

§. 10. Vides, quam inconciliatè Hebræi, Græciq; anno ab origine mundi numerent, & uti his quam proximè *Josephus* accedat; Inter hujus enim & illorum summam differentia nondum integrum seculum facit, eademq; minor erit multò, si, quæ *Dn. Isaacus Vossius* vult, Thara anno ætatis 70. genuerit quidem Abrahamus verò primogenitus non fuerit, anno demum centesimo & trigésimo Parentis natus. Quam ultimam hypothesin nec solus nec primus *Isaacus Vossius* præposuit, cum in eandem conspirarint jam olim, præter *Lyræ* & *Torniellum*, *Beroaldus* ad unum omnes, item *Dn. Wilhelmus Langius* eandem approbarit sententiam. Hoc verò *Isaaco Vossio* proprium est & domesticum prorsus, quod solo contemptu secus sentientes confutare maluerit, quam vim argumentorum, quibus utuntur hi, experiri. Ita enim arduam hanc controversiam confecit: *Minimè audiendi sunt, qui septuagesimo Tharæ annò Abrahamum natum fuisse contendunt. Rectius illi, qui in annum Patris 130. natalem ejus conjiciunt, ac primogenitum fuisse negant, sed dignitatis ergò primò nominari statuunt, quod ipsum quoq; in Noachi liberis contigit, non enim Sem, sed Japhet, maximus natu erat. Argumenta, quæ pro vulgari opinione afferunt Scaliger & Petavius, frigida sunt, nec confutatione digna.* Enimverò si satisfacere debuisset Scriptor Clarissimus Scaligeri, & aliorum, pro adversa sententia, argumentis, incaluisset forsitan: Sed difficultas hæc prolixior

P. 259.

lixiorē postulat curam, quam eidem aliō tempore impende-
re constituimus.

§. II. Ut ergo ad illud revertamur, à quo sumus digressi,
quid de fundamento Vossiani temporum syntagmatis dissensu
nempè Hebræi Græciq; codicis, in annis Patriarcharum recen-
sendis, habendum sit, exponemus: Non equidem nos fugit,
quanto studio LXX. Interpretum versionem commendarint ve-
teres, & ii imprimis, qui Græco idiomati fuerunt assueti, *Justi-
num* puta, *Irenæum*, *Clementem*, & innumeros alios. Sed & La-
tinorum Patrum doctissimus *Augustinus* cum animadverteret
LXX. Interpretes loco verborum וַיִּרְאוּ בְנֵי הָאֱלֹהִים Gen. VI, 2.
את־בְּנוֹת הָאָדָם : & angelos Dei dixisse istos & fi- L. XV. de
lios Dei, horum approbavit paraphrasin: Merito enim, ad Civ. D. c. 23.
Marcellinum inquit, creduntur LXX. Interpretes accepisse Pro-
pheticum Spiritum, ut si quid ejus autoritate mutarent, atq; aliter
quam erat, quod interpretabantur, dicerent, neq; hoc divinitus esse
dictum dubitaretur. Et alibi veterum, de miraculoso horum
Interpretum, quamvis separatim singuli federint, consensu, L. VIII. c. 42
allegata traditione, subjungit: Tanquam si unus esset Interpres
ita, quod omnes interpretati sunt, unum erat, quoniam revera Spi-
ritus erat unus in omnibus. Et ideo tam mirabile Dei munus accepe-
rant, ut illarum Scripturarum, non tanquam humanarum, sed sicut
erant, tanquam divinarum, etiam isto modo commendaretur auto-
ritas, credituris quandoq; gentibus profutura quod jam videmus ef-
fectum. Item: Spiritus, qui in Prophetis erat, quando illa dixe-
runt, idem ipse erat etiam in LXX. Viris, quando illa interpretati
sunt. Qui profecto autoritate divinâ & aliud dicere potuit, tan-
quam Propbeta ille utrumq; dixisset, quia utrumq; idem Spiritus di-
xerit, & hoc ipsum aliter, ut si non eadem verba, idem tamen sensus
sèntè intelligentibus dilucesceret, & aliquid prætermittere & aliquid
addere: etiam ut hinc ostenderetur, non humanam fuisse in illo ope-
re servitutem, quam verbis debebat Interpres, sed divinam potius
potestatem, qua mentem replebat & regebat Interpretis. Atq; de
hac ipsa versione uti dissenserint Augustinus & Hieronymus,
ex utriusq; scriptis fatis manifestum est.

§. 12. Et quamvis post Hieronymi tempora lingua Hebraea magis, quam olim exulta fuerit, cujus ignorantia ad auctoritatem quandam, versioni Graecae conciliandam, non parum videtur contulisse, diffiteri tamen non possumus praestantissimos Scriptores, & Graecos imprimis, LXX. Interpretum Editionem secutos esse; Unde etiam usitatus annorum mundani calculus, qui apud Graecos viget, originem suam dubio procul accepit, longè enim Codicis Hebraei rationes computu hic superat, cum praesentem Christi annum 1662. ita in fastis suis Constantinopolitani signent, quod sit mundi annus 7170 quem quo constituent, intervallum inter Epocham mundi conditi & Christi, quod non nisi 3949. annorum fuisse, alibi demonstratum est, ut augeatur multum, ita scilicet, ut ad 5508. annos usque ascendat, necesse est.

§. 13. Sed nec in Occidente desunt, qui pro LXX Interpretum versione verba faciunt, & nisi à semetipso discrepare velint, illorum calculum unà commendant. Annalium Ecclesiasticorum Scriptor *Baronius* de editione à Sixto V. comprobata, ita sentit: *Hoc nomine plurimum debent omnino eruditi, imò & tota Dei Ecclesia Illustrissimo ac reverendissimo Antonio Carase, S. R. E. Cardinali Bibliothecario, qui multo labore ac studio tandem Graecam LXXII. Interpretum editionem jam perantiquatam, in lucem vindicavit, eandemq; Latine redditam, non minori labore emendatam ac perpolitam edendam curavit: OPUL- PLANE DIVINUM, AC DIVINITUS INSPIRATUM, quod à S. D. N. Sixto V. Romano Pontifice merito comprobatum, ac magnopere laudatum, ut Ecclesiae Catholicae esset usui, idem Sacro diplomate, in fronte ejus affixo, cunctis fidelibus significavit.* Sed & ad Martyrologium Romanae Ecclesiae provocat *Baronius*, in quo profiteatur eadem, se annos supputare secundum LXX. Interpretes, ut non obscure indicet, quam propensus sit in eorundem Interpretum calculum. Clarius tamen suam suorumq; mentem *Thomas de Vio*, patriam *Cajetanus*, Ordinis Praedicatorum Prior generalis ac postea Cardinalis Presbyter à Leone X. creatus, exposuit, quando occasione τὸ Kainan, LXX. Interpretum Codices omnibus aliis praefert, dum ratio-

Appar. n.
CXIX.

in Luc. c. 3.

ni con-

conferentaneum esse scribit, ut credantur potius manci mo-
erni Codices, quam ut tot Viri insignes studuerint, ad
gmentum aliquod construendum. His addendus esset *Hugo*
Grotius, nisi à LXX. Interpretibus, quos commendat alias, in
itis Patriarcharum recessisset ipse; Quod similiter de *Capello*
abendum est, nam & is versionem sæpè quidem præfert fon-
ibus, vel illam his æquat, quando alicubi scribit: *Si quis dice-*
et, Codicem τὸν LXX. & illam Hieronymi duos esse fontes Ebraeos,
non esset usq; adeò absurdum, vel intolerandum; computum
erò annorum mundi, qui apud LXX. habetur, non approbat
mninò, & *Kainan* imprimis, quem ut salvarent, *Cajetanus*,
Orniellus & alii laborarunt multum, removendum esse judicat.

§. 14. Enimverò præ omnibus aliis, quos hætenus vi-
ere licuit, Scriptoribus, calculum è Græcis Bibliis desumptum
Saacus Vossius commendare cœpit nuper, & ex adverso Co-
ices Hebræos vehementer accusare, atque una, omnes nostri
superioris *ævi* Chronologos, quod quindecim circiter
cula in Ætate Mundi determinanda omiserint; Ita enim
tulum dissertationis anno 1658. primùm emissæ fecit: *De*
vera Ætate Mundi, quâ ostenditur in tempore, quod à mundi crea-
one, usq; ad Abrahami Patriarchæ natalem elapsum fuit, annos
minimum 1440. desiderari. Sed quo de mente novi hujus, in
Chronologicis, methodistæ constet plenius, ejus ante omnia
xplicandæ hypotheses sunt, ita enim planum, quod speramus,
et omnibus, quam absona *Vossiana* inventa sint, & homine
uditò indigna prorsus. Primò quidem illud supponit, Ebræ-
s Codices non superesse amplius, qui olim erant, sed multifa-
am immutatos hodiè circumferri; Literas enim à Chaldaeis,
uncta vocalia à Masorethis accepisse, quorum exemplaria lau-
amus; *Si revivisceret Moses*, inquit, *ne unum quidem apicem*
Judeorum libris assequeretur, cum literas habeant à Chaldaeis pun-
ta verò & apices à Masorethis. Desinant igitur, pergit, viri boni
metipso decipere, ac *Judeorum* fabellis assensum præbere. *Quæ-*
undq; illi tradunt de perpetua & constanti librorum sacrorum con-
rvatione, vera sunt impostura. Neq; verò formam externam
ntum Originalis Codicis immutatam esse vult, sed sensum
ipsum.

in Critic. S.

P. 248.

ipsum amissum esse persuasus est, quando de corruptelis text
Ebræi conqueritur, quæ non librariorum tantum incuriâ, 1
quam maximè Judæorum malitiâ, acciderint, qui propter M
siam tota quatuordecim Secula expunxerint, & alibi ad arg
menta provocat, quibus evicerit, totis sex vel septem Secul
ante Masoretarum laborem, tam annos, quàm prophetias
Sacris Codicibus à Judæis fuisse vitiatas.

p. 418.

p. 249.

in תורה S.
Inani.

p. 418.

Actor. Ca-
stius p. 348.

p. 294.

de transl.
LXX. Interp
p. 98.

§. 15. Rejctō ita Ebræo Mosis textu, aliunde Chronol
giam Sacram instruit Vossius, & eum è Capelli pharetra pro
nerali hypothesi, sibi petenda esse tela animadvertat, (quam
in ætate mundi consentientem non habeat) hujus præro
quis commendat Criticam, omnibusq; consulit, ut diligent
legant Capellum, & quidem eousq; , donec excussâ ingenii
bulâ, lumini advesfiant, ac cognoscant, se in Sole cœcutiis
Quod consilium cum à Christiano Scotano, quem adversariu
habet Vossius, neglectum esse sciret, dicitur rem confi
Quod de instituto & Critica Sacra Capelli malè sentiat, mini
miror, inquit, De Crisi non benè judicant, qui crisi carent. In
igitur totus est, ut assertam à Capello LXX. Interpretum lect
nem approbet, & novum temporum ordinem adstruat exinc
cujus rei gratia Sanctitatem & ἀνακαταστασίαν Interpretibus
adscribit, quos & labor, & Apostolorum, totiusq; adeò Ecc
sæ autoritas, consensus & approbatio, imò Deus ipse sanct
carit, dum vertentibus, tanquam instrumentis suis, adfite
non tantum, sed opus confectum, velut fundamentum & c
monstrationem tunc secuturæ doctrinæ Apostolicæ, ad nos
usque tempora sanctum & intemeratum conservavit. Sed si
rio, scribit, si quid in rebus mortalibus sit, quod à quoquam possit
firmari, jam quoq; audere me absq; ullâ cunctatione affirmate
certo statuere versionem Pentateuchi Græcam, qua hodie etiam
extat, toties recusa, illam ipsam esse genuinam LXX. Interpret
versionem. Sed ut in compendio cognosci possit, in qua se
tentia Isaacus Vossius perstiterit hætenus, summam novæ h
pothescos, propriis Autoris verbis explicare placet: Sic senti
inquit, si quis veros sacrarum literarum sensus cognoscere ave
huic præcipuè negligenda esse puncta vocalia, quæ à Masoretis fu
ex

recogitata. Aut saltem, si illa ex parte retinere velimus, utiq; re-
ormanda esse ad mentem translationis LXX. Interpretum. Sola hæc
ersio sincera est, & ἀναμάρτητος, approbata à vetustissimis Ju-
eis, ab Evangelistis & Apostolis, ab universa primitiva Christi Ec-
lesia. Quod si qui in ea navi appareant, illi non Interpretibus,
à librariis sunt imputandi.

§. 16. Neque verò versionem Græcam tantum, qua com-
atum annorum mundi textui Ebræo præfert Vossius, sed &
antiquitatum Judaicarum Scriptorem, Fl. Josephum ad Pro-
etarum usque culmen propemodum evehit, quod à LXX.
interpretum numeris non multum recedat, imo illos è Josephi
bris corrigit quandoque, quia certum esse judicat, Codices
bræos, tempore Josephi, nec tum fuisse vitiatos, hos igitur
hibuisse Antiquarium censet, non, quæ aliorum opinio est,
translationem Græcam. Sacerdote enim & Legum apud Judæos
terprete, indignum fuisse studium, neglecto fonte limpidis-
simo, tunc temporis, sequi rivulos. Quod autem in Josephi
bris nonnunquam legatur aliter, atq; apud LXX. Interpretes,
is rei rationem hanc allegat, quod nunc mendosa sit versio,
æ eò seculò, quò Josephus vixit, eadem continuerit tempo-
ra spatia, qui in Originali historiae creationis textu legerit
e. Et quem alium, quam Josephum allegare poterit Vossius
agmenta enim aliorum sublestæ nobis videntur fidei) de
o in numero multitudinis loquitur, quando scribit, *nolle se
diernos Rabbinos sequi, eorum fautores* (orthodoxos integri-
is fontium assertores pungit scilicet) *sed illos Judæos, qui stan-
tiamnum Hierosolyma floruerunt.*

§. 17. Atq; hæc de LXX. Interpretum Chronico præstan-
imorum Scriptorum Vossiiq; imprimis sensa sunt, quorum
ensione perbrevis subjungenda *Πίστις* est, ne vexentur
plus Chronologi vel immanissimi certè erroris accusentur,
od quindecim secula neglexerint. Et primò quidem non
idemus Interpretibus laudem, quæ jure iis debetur, si exta-
modò integrum, quod perfecerunt, opus. Quemadmo-
m enim dubium non est, utriusq; linguæ, Ebrææ & Græcæ
rimè gnaros ad hoc negotium delectos olim esse, ita & ipsi

à fide sua & sedulitate mirificè celebrantur. Illud verò ante omnia explanare debuissent, qui Chronologis de novo crucem figunt, quorum corrupti sint libri, Græcorum ne an Ebræorum? Illi certè vehementer suspecti sunt, & nonnullis planè supposititii videntur; Nam Eruditissimus Armachanus quem admodum ipsimet Vosio non ignotum fuit, in peculiaris scripto, hanc defendendam in se suscepit sententiam; Versionem Græcam, quæ hodie extat, confictam esse, & statim post tempora Ptolomæi Philadelphi, genuinæ substitutam. Verum enim translationem LXX. Interpretum delituisse semper in Bibliotheca Alexandrina, nec lectam, nec descriptam à quoquam, demum incendio fuisse consumptam; Inventor igitur esse, qui aliam quandam versionem, sub LXX. Interpretum nomine, substituerint, nec visam nec lectam Philadelphi tempore, atque hanc illicò fuisse approbatam, & ab Apostolis eorumque discipulis in Ecclesiam admissam, quæ etiam usq; ad hæc tempora perseverarit.

§ 18. Quamvis autem apud omnes locum non inveniat Armachani sententia, in eo tamen plures consentiunt, rudera tantum & λειψαυα veteris versionis superesse hodie, & corruptos adeo sub LXX. Interpretum titulo circumferri codices. Cum adversus Pontificiæ Religionis homines, quos primùm allegabamus, è textu Ebræo deductus temporum calculus, vindicari debeat, non alium, quam Romanæ Ecclesiæ Cardinalem Robertum Bellarminum allegabimus; Is enim quamvis certissimum esse senserit, LXX. Interpretes optimè transtulisse & peculiari modò Spiritum S. assistentem habuisse, ne qua in re errarent, ut non tam Interpretes, quam Prophetæ fuisse videantur, confestim tamen addidit: *Multo probabilius censeo, illam versionem adhuc superesse, sed adeò corruptam & vitiatam, ut omninò alia esse videatur, quod testimonio Hieronymi & dissensu hodierni Græci Codicis ab Ebræo confirmat, imò posteriùs argumentum ab exceptione quadam, quæ vulgata hodie est, liberare contendit: Neq; videtur, inquit, satis aptè hoc argumentum solvi ab iis, qui respondent, textum Hebræum esse corruptum, ubicunq; à Græco discrepat: Nam neq; hæretici hoc*

de V.D.L.2.
c.VI.

hoc admittunt, qui anteponunt Hebræum textum Græco, neq; Catholici admittere debent, ne fateri cogantur, vulgatam editionem Latinam, quâ Ecclesia Catholica tot jam seculis utitur, & quam Tridentinum Concilium authenticam esse judicavit, totam quoq; esse corruptam. Nam excepto Psalterio, Latina editio cum Hebrais c. X. Codicibus magis convenit, quam cum Græcis.

§. 19. Sed etiamsi integra adhuc extaret LXX. Interpretum versio, illud tamen secus sentientibus onerosum foret, quam maximè, Translatorum ἀναμαρτυρία demonstrare, & quod humana ab iisdem aliena fuerint. Negari enim non potest, erroribus expositum esse hominum genus, & labi facile in arduis imprimis negotiis, nisi è vulgari cœtu eximantur à D E O, & quod Sancti Spiritus amanuensibus accidit, infallibiles reddantur. Enimverò, de LXX. Interpretibus nulla exiit promissio, quod ab erroribus immunes esse debeant, nec quò vixerunt illi seculò, quò vates, quibus arcana revelavit D E U S, docuerunt orbem, Malachiâ venerabilem hunc ordinem concludente.

§. 20. Sed nec de eo constat satis, an Hebræum, an Samaritanum, textum transferre Interpretes voluerint, postea Philologis quibusdam asserentibus, quorum magna auctoritas est. Et si Samaritanum adhibuerunt codicem non fonte, sed rivulis qui illò puriores esse non solent, hauserunt Græci. Quæ verò de miraculis, versionem hanc concitantibus, eandemq; commendantibus multum, circumferuntur, allegataq; à Vossio sunt, in iis tandem omnes ad Arieam deveniunt, quem librum supposititium, & confictum à Iudæis Scaliger alicubi evincit.

§. 21. Omnem denique scrupulum Apostoli nobis eximunt, quando à LXX. Interpretum versione seepissimè recitant, quod ab iisdem fieri non potuisset, si D E O dictitante scripta esset conscripta. Innumera allegari loca possent, si argumento sic inhærere diutius nostri instituti foret; Sed nec Origenes scripsisset Tetrapla, Hexapla aut Octapla, nec Eusebius in chronico Kainan omisisset, si ea, quæ de LXX. Interpretibus magnifica dicuntur, credidissent. Et ipsemet Vossius suam

non obscure sententiam oppugnat, quando LXX. Interpretum
versionem deserit, quod aliquoties in scriptis ejus observari
potest. Enimverò ad convincendos homines nullum effica-
cius argumentum est, quam quod à mutuo autorum senten-
tiæ alicujus dissidio deducitur, cum sibi ipsi nunquam re-
pugnet veritas, sed cum mendaciò tantùm bellum gerat,
huic proprium illud est, atque perpetuum, quod contradic-
tionibus variis se prodat. Quanto igitur prudentius fecisset
Vossius, si antequam novam hanc proposuisset sententiam,
deliberasset prius, velitne LXX. Interpretibus, an Samaritano
Codici, an denique Josepho adhærere, ita enim sibimet ipsi
non contradixisset tam foedè, & Josepho palmam tribuisset sæ-
pius, quam Græcis promiserat.

p. 291. §. 22. Sed ut brevitati studeam, & paucissimis confi-
ciam rem omnem, quam falsa, quàm erronea Isaaci Vossii de
Græcorum numeris sententia sit, textus Hebræi integritas ab
aliis prolixè asserta, satis evincit, quam ille ineptò per omnia
discursu, suspectam reddere conatur, quando adversus Hor-
nium scribit: *Magnas apud omnes Christianos inibit gratias,*
qui ostendere poterit, unde nam ergò ista lectionum varietas
promanarit. Cum enim in omni discrepantia aliqua sit corrupte-
la, oportet ut cum omnibus eruditis fateamur, aut libros Sacros
non omninò incorruptos ad nos pervenisse, aut ut cum insipidis
quibusdam Judæis statuamus, variantes istas lectiones ab ipsis
Prophetis esse excogitatas. Tale si placuerit commentum, jam
etiam dicendum ab ipsis Apostolis & Evangelistis confictas esse
lectionum discrepantias, quæ passim in Novi Testamenti Libris
occurrunt. Hucusque Vossius, à lectionum discrepantia omni-
modam textus Hebraici corruptionem probans, quasi non
idem adversus Græcos codices urgeri possit, de quibus ipsimet
Vossio nondum constat, unde probatæ fidei exemplar advehen-
dum sit, & quæ præferenda lectio.

§. 23. Ejusdem ponderis & altera Vossii ratio est,
quando fidem numerorum in Hebræorum Libris extantium,
idedò sollicitat, quod Mosis autographum non habeamus.
Interfuit scilicet antiquarius ille LXX. Interpretum cellulis, &
muscas

uscas abegit, ut viderit eorundem autographum. Cavemus
ergo omnes, ne Isaaci Vossii libros legamus, quos Adrianus
Flacq. edidit, autographum enim Autoris nemo nostrum
vidit.

§. 24. At gravissimam habuit causam, Vossius, inquis,
cedendi ad Hebræorum numeris & quindecim secula à Græ-
s codicibus addendi: *Quis enim non videat, aut negare au-*
deat, ad obtundendam eorum impietatem, qui ex profanarum gen-
um antiquitate sacrarum literarum fidem impugnant, efficacissi-
um & unum pene esse remedium, ex ipsis gentium annalibus veri-
tem divina Historiæ ostendisse? Itane ut gentilium confuten-
r mendacia, Bibliorum textus vocandus erat in dubium,
veritas ipsa deserenda? Sed nec quindecim Vossianis seculis
missis, cum gentilium Annalibus, mirificus ille Chronolo-
s convenire poterit, Nam quid Arcadiæ respondebit incolis,
quibus Poeta:

Ante Jovem genitum terras habitasse feruntur

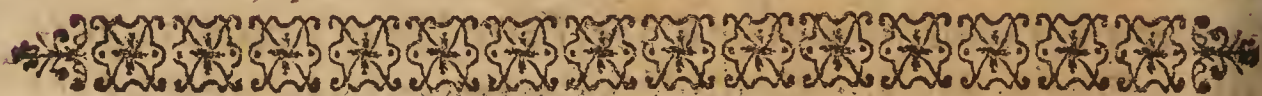
Arcades & Lunâ gens prior illa fuit.

que in aliis forsitan annorum myriadibus excogitandis labo-
Vossius, ut cum Ægyptiis quoque in gratiam redeat. Non
pugnanda ob mendacium veritas est, nec ut errorem
infutemus, fingendus est alius. Sibi ipsi sufficit veritas, sive
noscant eam homines, sive ignorent.

§. 25. Nec juvat Vossium ratio, quam non semel alle-
o, in Hebræorum libris, pro ratione ætatis, nimis brevem sta-
pueritiam, cum longam vitâ necessario longa præcedat pue-
a. *Tempus pubertatis, ait, ut plurimum tertia, aut quarta pars*
vita humane, raro quinta, rarissime sexta. In Græcorum igi-
libris cum pubertatis & senectutis anni ordinentur melius,
um potius numeros amplecti expediet. Falsissima scilicet
Vossii hypothesis ea est, cui hæc innititur collectio: Non plu-
nec citius generasse veteres, quam in Mosaicis Libris ex-
sè definitum sit. Cum quasdam tantum Genealogias in
ptura Sacra habeamus expressas, non omnium nepotum,
ex Patriarchis descenderunt, catalogum. Sed & id per-

quam ineptum esse judico, quod tempus pubertatis definia
Vossius tertiam aut quartam partem vitæ humanæ; Quæso Te
quid fieret, si ætatis anno sexto moreretur aliquis, an bimulu
pubuisset antea? Sed & embryo forsitan, si post nativitatem de
cedat infans, in utero materno pubuit? Apage ridiculam han
de pubertatis tempore opinionem.

§. 26. Tandem igitur Eruditos omnes nunc compellamu
judices, an sufficientem causam habuerit Vossius indignissim
tum omnes hujus & superiorum seculorum Historicos, tum Pa
rentem ipsum tractandi, & immanem errorem atq; quindecim
seculorum neglectum, iisdem objiciendi, & tantâ quiden
cum fiducia, ut jactabundus concludere ausus sit; *Si qui præ
ter eam, quam ostendimus, aliam possit indicare viam, qua
tollendis omnibus difficultatibus & controversiis sufficiat, his ego
libenter assurgam, nec viros tantum, sed & Prophetas & majore
Apostolis profitebor.* Ita scilicet & informes catulos lambunt,
& hirsuti foetus ursis placent, nec ad errorem defendendum
efficacius movet quicquam, quam quod à nobis excogitatus i
sit. Quanto rectius fecisset Vossius, & autoritati suæ consu
lisset, si Parentis premere vestigia, non novis hypothésibus
confundere Lectores constituisset? Periculosa res novitas
est, & rei literariæ non parum nocua, ab eadem igitur
cavendum potius, quam intempestivo
consilio properandum.

NAtalem Mundi verum perquirere nostri,
Exiguæ non est sedulitatis opus.
Hunc quia pertractas, ostendis abunde placere
Ingenio nobis non nisi magna Tuo.

*Eruditissimo Dno Respondenti, Conviçtori
& Domestico suo dilectissimo de egregiis
Studiorum profectibus animitus
gratul.*

PRAESES.

Ad
Doctissimum & modestiâ insigni Juvenem
D. N. HIERONYMI.

Principium magni, res est haud parva, tenere
Orbis, & ingenij non mediocris opus.
dit Apollo tuum, solers HIERONYME, scriptum,
Hocce meretur, ait, quod comitetur bonos.

Gratulator. Georg. Casp.

Georg. Casp. Kirchmaieri,
Eloqv. P. P.

Scrutari aetatem mundi non minima res est:
Dum durat mundus, durat & illud opus.

Gratulab. manus
deprop.

M. Joh. VVolf. Rentschius,
Fac. Phil. Adj.

Non inani semper inertia
Perdemus avum, sint procul otia
Qui desides, pigriq, somno
Desidiosa terunt supino.
aminatus te juvat unica
tutis ardor, te Probitas juvat
Heinrice, dum promptus capessis
Tantum opus, impatiens veterni.
erudito pondere Voslii
stium basitantis vaniloquam premis
Sententiam, priscoq, priscos
Restituis numeros decori,

*Hinc te perenni fama velocior,
Ac aurea aetas, excipiunt sinu,
Sic perge felix, & labores
Sera tuos numerabit aetas.*

*Hæc festino adjecit
calamo*

M. Petrus Schultetus
Hamburg.

NON opus, ut celebrem dictis, Henrice, labores
Multis, quæis montis numina sacra colis
Æonici, potius studiorum sedula cura
Ex scripto statim cernitur ipsa tuo.
Non aliter, dudum, quod trita paroemia dicit;
Unguibus ex ipsis cernitur ipse leo.
Scilicet ingenium parvis incumbere temnens,
Tempore de mundi dogmata docta docet.
Ardua cum placeat versare negotia, quare
Magna parare potest sedulus ille labor.
En summum, precor, ut numen Tibi flamine sancto
Subveniat, quò sic doctior astra petas.

*Hæc amico suo & Conterraneo dilectissimo
festinante calamo gratulab.
scribebat*

Johann-Adolph Tiedeman
Schlesv. Holsat.

FINIS.

